

Mijo Lončarić
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Goranski govor u Moslavini (Gornja Jelenska, Moslavačka Slatina)

U dva moslavačka sela, Gornjoj Jelenskoj i Moslavačkoj Slatini, čuvaju se osobine govora doseljenika Gorana s početka 18. st., i to bolje u prvom mjestu a slabije u drugom. Opisuju se osnovne osobine, fonološke i morfološke, tih dvaju govora.

Iz povijesne literature o naseljavanju Moslavine nakon odlaska Turaka (Pavičić) poznato je da je na početku 18. st. u Moslavinu naseljavano stanovništvo iz Gorskoga kotara. Danas u dva moslavačka sela, Gornjoj Jelenskoj i Moslavačkoj Slatini, nalazimo osobine goranskoga govora, u prvom više, tako da ga možemo smatrati goranskim govorom, a u drugom manje, gdje se može govoriti o ostacima, odnosno utjecaju gorskokotarskih govora.

U okviru svojega istraživanja kajkavskih govora u Moslavini obavio sam i preliminarno, informativno istraživanje kajkavskih govora u Južnoj Moslavini. Posjetio sam tada i sela Gornja Jelenska (dalje GJ) i Moslavačka Slatina (S), za koja i stanovnici susjednih mjesta znaju da govore drukčije i da u njima žive potomci doseljenika iz Gorskoga kotara.

G. Jelenska, selo dugo oko 8 km, dijeli se na tri dijela, u kojima je i govor različit. Goranski se govori u središnjem dijelu, koji se i naziva — Sredni kraj. Ovdje ću prikazati samo taj govor, u usporedbi s govorom Slatine, i kada kažem »govor GJ«, mislim samo na taj govor.

Govor potomaka Gorana tih dvaju moslavačkih sela, kako je rečeno, danas je različit, tj. govor jednoga od njih — GJ — ima više nemoslavačkokajkavskih osobina, dok govor S tih osobina ima manje i u većini se slaže s okolnim kajkavskim govorima.

Prozodija

Sinkrono

Akcentuacija je obaju govora po inventaru u osnovi jednaka. Razlika je u distribuciji, s obzirom na ultimu, i u realizaciji. Oba imaju sustav u kojem je relevantno mjesto naglasaka i opreka po kvantiteti. To je relativno čest sustav u kajkavštini i u Gorskom kotaru a i u drugim hrvatskim narječjima, tradicijski — sustav s dva »naglasaka« — »kratkim« i »dugim«, bez nenaglašene duljine, tj. opreke po kvantiteti u nenaglašenom položaju.

U S naglašen može biti svaki slog, ali ultima samo onda kada je duga. U GJ ultima ne može biti naglašena.

Realizacija je tipična kajkavska, tj. kratak naglašeni slog — »kratki naglasak« može se realizirati i dugo, češće, a dugi se slog ostvaruje i kratko, što je rjeđe. To je početak ukidanja opreke i po kvantiteti. Takav sustav može se interpretirati i tako da se kaže da postoji jednosmjerna opozicija između kračine, »kratkoga naglasaka«, i duljine, »dugoga naglasaka«. Spomenuta razlika u realizaciji između GJ i S u tome je što je narušavanje opreke po kvantiteti, barem kod mojih informanata, češće u GJ nego u S. Pri duljenju kratkoga sloga specifične su pojave u vokalizmu.

Modulacija, kretanje tona (koja nije fonološka na razini riječi) u naglašenim slogovima obično je silazna — ostvaruje se kao »kratkosilazni« i »dugosilazni naglasak«. U nepravom slogu višesložnih riječi može biti i uzlazna, dok je u zadnjem slogu višesložnih riječi i jednosložnim riječima uglavnom silazna.

Primjeri se navode (samo ovdje za prozodiju) u fonetskoj transkripciji i s oznakom modulacije, iako ona nije fonološka.

Kratki slog: GJ — *měsec, sūza, òra* pridjev od *orat* »orao«, *ìmi* »imao«, *vòda, sědan, òsan, stàklo, bràta*; (s duljenjem) *jògoda, kròvi, livòda, otàva // otàva, ravnica*

S — *lopàta, posěkli, gòvor, cùre, poběgěl, jàbuka, lànc, dōšěl.*

Dugi slog: GJ — *vūxo // vūxo, oròla, iměla, rūka, spīn* »spavam«, *vīdin* »vidim«; (s kraćenjem) *pěta, grèda*

S — *čūjen* »čujem«, *sūnce, zveida, pītat // pītāt, žēnska; znò, pēt; kotòč, trkòč* »trkač«.

Opreka se može vidjeti u primjerima: GJ *vūra* »ura« Nsg — *vūr* Gpl, *bòk* »Bog« — *bòga* Gsg, *posěko* »posjekao« — *posěkli*.

S — *stěklo* »staklo« — *steikla* Npl, *sělo* — *seila* Npl.

Dijakrono

U GJ ne može biti naglašen zadnji slog višesložnih riječi, znači da se stariji naglasak s ultime, i s kratke i s duge, pomaknuo prema početku riječi, i na dugu i na kratku penultimu. Na penultimi smo dobili nove kratke i duge naglaske, dok se duga ultima koja je izgubila naglasak pokratila.

Kako je na starijoj dugoj penultimi dobivena naglašena duljina, znači da se naglasak pokratio prije nego što se pokratila prednaglasna duljina. Danas u tom govoru nema prednaglasne duljine.

U ostalim položajima naglasak je ostao na starom mjestu.

Po Moguševoj klasifikaciji riječ je o novijoj akcentuaciji (Moguš 1977: 53).

Primjeri. (Akcentuacija se transkribira fonološki, tako da se kratki naglašeni slog označuje okomitom crticom (˘), a dugi vodoravnom crticom (–), dakle tradicijskim znakom za duljinu, npr. *kr'ava*, *krōf*).

Kratka penultima:

— kratka ultima: *žena*, *m'agla*, *s'taklo*, *ravn'ica*

— duga: *k'olač*, *škr'ilak*, *v'ode*

Duga penultima

— kratka ultima: *trāva*, *glōva*, *strēla*, *pēvac*, *mlēko*

— duga: *glāve*

Medijalni slogovi sa starim mjestom naglasaka: *lopàta* // *lopâta*, *koprîva*, *posèkli*, *orèxi*.

U primjerima kao *z m'enu* bit će riječ o drukčijem osnovnom naglasku, a ne o povlačenju naglasaka s duge ultime.

S — U Slatini je akcentuacija starija nego u GJ, tamo se nije povukao naglasak s duge ultime, npr. *koťôč*, *trkôč*, prema *stèklo*.

Posebno se potrebno osvrnuti na naglasak infinitiva u oba govora, kao *k'opat*, *ʃ'orat* S, *pîtat* GJ. Stariji je lik, na primjer, bio **kopàti*, s naglašenim središnjim slogom, kao što je i danas u većini kajkavskih govora kojima infinitiv završava na *-i*. Kako je u liku *kopat* naglasak bio na posljednjem slogu, kada je ukinuta oksitoneza kratkoga sloga, pomaknut je i u infinitivu naglasak na prethodni slog: **kopât* → *kopat*.

Vokalizam

Samoglasnički je sustav po inventaru jednak u oba govora, osim u nenaglašenoj ultimi. Razlika je i u realizaciji vokalskih fonema.

Sustavi se razlikuju i s dijakronoga gledišta, s obzirom na porijeklo samoglasnika, upravo po sudbini stražnjega nazala (ɔ) i poluglasa.

Sustav se sastoji od šest vokala u kratkom slogu, osim u nenaglašenoj ultimi u GJ, te od pet jedinica u dugom slogu. Za nenaglašeni slog u GJ može se reći da zapravo supostoje dva podsustava, s 4 i 5 jedinica, a za oba govora može se također reći da u dugom slogu supostoje dva podsustava, s pet i šest jedinica.

Kratki slog naglašeni		nenaglašeni u GJ		Dugi slog	
i	u	i	ɔ/u	i	u
ɛ	o	e	(o)	ɛ; ei	ɔ/o
e/ɛ	a/ǎ	a			ɔ/ǎ

(Kosom crtom odvojene su dublete, koje se pojavljuju u istom govoru, i to i u jednom i u drugom govoru. Točkom i zarezom (*ɛ; ei*) odvojene su različite

realizacije istoga, homolognoga fonema, od kojih je monoftonska u GJ, a diftonska u S.)

U nenaglašenom slogu dolazi fakultativno do neutralizacije *u* i *o*, a nova jedinica ostvaruje se kao *u* ili *o*, te do fakultativne neutralizacije *ɛ* i *ɛ̇* u vrijednosti *e*. Čini se da te dvije neutralizacije dijakrono nemaju isti položaj. Kod prednjih samoglasnika to će biti novija pojava. Kod stražnjih vokala može biti starija pojava, a njihovo razlikovanje novija pojava, upravo restitucija pod utjecajem književnoga jezika. Možda nikada i nije došlo do potpunog ukidanja opreke između *o* i *u* u nenaglašenom slogu, nego samo do fakultativnog supostojanja dvaju podsustava u tom položaju. Uz nazal obično je realizacija vokala u koji su se neutralizirali *o* i *u* zatvorenija vrijednost — *u*. Sličan je razvoj u Ravnoj Gori, a susreće se negdje i u Moslavini. (Finka 1974 : 35; Lončarić 1985)

Primjeri

Kratki naglašeni slog

i — 'iden, kopr'iva

ɛ — pos'ekli, d'ede »djed«, st'ęza

e/ɛ̇ — r'ekla, s'edan, s'ęla

a — lop'ata, kr'ava, pl'akala

o — k'osa, v'oda, st'olec

u — v'ugorak, fusekli

nenaglašeni slog

(*o=u>*)*o* — k'ulku, d'obro, st'olcof

(*ɛ=ɛ̇>*)*e* — čovek, smejōla; cvětje, višne

Dugi slog (naglašeni)

i — pītat, spīn

ɛ — GJ: sēno, dēno »dno«, strēla; ozēbu, pēku »pekao«, pēč

S: seinō, streila, ozeibla, peič

o — dō, znōla,

o — gōst, zgōri, zōp »zob«; sōt »sud«, gōst, zgōri

u — čūje, žnū,

Dubletna realizacija kratkoga *a* (*a/a*) javlja se u produljenom slogu i tada je to redovno zatvoreniji izgovor, npr. lopāta, krāva/krōva.

U dugom slogu došlo je do neutralizacije *ɛ* (u Slatini od jata i poluglasa, a u GJ samo od jata) i *ɛ̇* (od *e* = *ɛ̇*). Novi se fonem razlikuje u oba mjesta i fonetski, tj. u GJ to je monoftong, a u S silazni diftong. U GJ danas nije rijedak ni srednji izgovor *e* za taj samoglasnik.

Porijeklo samoglasnika

U Slatini, za razliku od Jelenske, danas je zastupljen tipičan moslavačkokajkavski razvoj vokalizma. U prvom se redu to odnosi na razvoj poluglasa, stražnjega nazala (*o*) i slogotvornoga *l̥*. Poluglas je izjednačen s jatom, a kontinuantna izjednačenih *o* = *l̥* izjednačila se s *u* (i to u vrijednosti *u*).

Primjeri

ə — *posēkel, st'ēza, m'ēgla, st'eklo, stēikla* Npl, *st'olec, d'ošel*

jat — *črēip, rēič, sm'ejal, por'ezal, p'oček*

q — *g'uskan, k'uk, šen'icu, m'astjun, rūka*

l̥ — *jabuka, sūnce, dūga*

u — *pl'uk, vūvo, kūma*

U GJ u nekim je primjerima isto stanje s poluglasom te stražnjim nazalom i slogotvornim l̥, ali u drugima je razvoj drukčiji. Za poluglas osim kontinuantne koja je jednaka refleksu jata pojavljuju se još dvije jedinice, i to *a* te, rijetko i samo u nekoliko primjera, šva (ə). »Vokalizacija« poluglasa, tj. njegovo jednačenje s *e* (tj. s jatom) i s *a* novija je pojava koja je do kraja provedena u Moslavini, ali je ipak započeta u starom zavičaju, jer bi inače došlo samo do jednačenja s *e*, kako je u Slatini.

Jednačenje s jatom: *st'ēza, sn'ēxa, dēno, m'ēša*

Jednačenje s *a*: *m'agla, s'taklo, t'anki*; nepostojani morf u Njd nastavaka imenica muškoga roda *-(a)c, -(a)k, -(a)n*, npr. *st'olac, pēvac* (ali *v'ujec*); *v'ugorak*. U nekoliko primjera potvrđen je šva, ali uz danas običniju dubletu s *a*, npr. *b'atvo* i *batvo, b'azga* i *bazga, b'adañ* i *bajdan*.

Za jat ima i ikavskih zamjena, npr. *v'idrica*.

q — *sōt* »sud«, *rōbac, vrōče; pōš* »puž«, *mūš* »muž«, *rūka, tūku*

l̥ — *dūga, jabuka, s'uzza, sūnce, vūk, žūti*.

Za l̥ potvrde su samo s *u*, što odgovara i stanju u nekim goranskim govorima, npr. u Turnima. (Lisac 1988 : 159).

Stražnja proteza *v-* zastupljena je u oba govora, dijakronijski ispred istih vokala, tj. ispred **u-* i ispred **q-*. Sinkronijski to je u S samo ispred *u-*, a u GJ ispred *u-* i, u nekoliko primjera *o-*, jer je refleks **q* većinom *o*, npr.

GJ: *vūxo, v'ura, vōski*; S: *vūvo, v'ura, vūski*.

Prejotaciju *o-* ima samo govor u S, i to ne apsolutnu, nego u onim primjerima u kojima je ima većina kajkavskih govora s ograničenom prejotacijom, npr. *j'orat, j'otava, j'otec*, ali *'osan, op'eklo*. Prejotacije nema prefiks *o* i neprefiksno *o-* u nekim drugim riječima. U GJ je *orōla, o'tava*.

Za *-u* u pridjevu radnom treba pretpostaviti da se šva u *-al* najprije asimiliralo, odnosno prešlo u *o*, kako je i danas u nekim goranskim govorima, npr. u Delnicama (*šou*, Lisac 1988 : 153). Kasnije se u nenaglašenom položaju neutraliziraju *o* i *u*, a l̥ otpada, kao i u slučajevima iza drugih vokala. Tako je i u Brodu na Kupi, npr. *prīšu* (Finka 1974: 38).

Morf *-i* u DL imenica na *-a* morfološkoga je porijekla, tj. poopćenje nastavka *-i* meke promjene, npr. *Jelēnski, m'ēši, kr'avi*.

Morfološkoga je porijekla također *u* u nastavku imenica m. r., npr. (*z*) *nōžu*, (*z*) *mūžu(n), br'atu(n)*, tj. to je poopćenje nastavka imenica ž. r., npr. (*zi*) *s'estru*.

Samoglasnik *i* u nastavku za m. i s. rod pridjeva poznata je goranska osobina, npr. *d'obriga, vrōčiga*.

U S (naravno i u GJ) još su dvije osobitosti goranskoga porijekla. Prvo je prijedlog *zi* ispred frikativa, prema *z* u ostalim slučajevima, a koji pokriva dva

starija prijedloga, u značenju 's' i 'iz'. Primjeri: *zi s'latine*, *zi s'ela*, *zi š'tale*, *zi c'irkve*; *zi s'estru*, *zi ž'enu*, prema *z nōžu*, *z vōli*, *z br'atu*, *s kōni*, *ž nīm*.

Drugo je redukcija poluglasa u NA jd. imenica m. r. na *-nəc, npr. *k'onc*, *l'anc*. Pojava je obična za neke goranske govore, npr. Turne, dok se u drugima čuva i u tom položaju, npr. u Delnicama (Lisac 1988 : 152).

Potvrđeni su, u oba govora, obični kajkavski likovi: *čr'ep*, *čr'ěš'na*, *c'rn*; *c'irkva*; *gl'ibok*; *kulku*.

U prezimenu *Srdar*, koje službeno glasi *Serdar*, imamo primjer za slogotvorno *r* od turskoga *er*. Škaljić nema niti jednu potvrdu za tu pojavu. Obično je slogotvorno *r* od turskoga skupa *ir*, npr. *sr'ca* od *sir'ca*, *srma* od *sirma*.

Druge su potvrđene osobitosti: *torak*, *tork*, *kor'uza*, *br'ojskva*.

Konzonantizam

Jasna osobina koja svjedoči o goranskom utjecaju na slatinski govor konzonantska je crta, kako je već rečeno, zamjena finalnoga *-m* u gramatičkim morfima s *-n*. Naravno, tako je i u GJ. Danas je, međutim, vrlo obična i restitucija *-m* u tom položaju, više u S nego u GJ, posebno u mladih govornika. U oba govora potvrđeno je *'iden*, *k'opan*, (*ž*)*n'īn*, *s'in* »ovamo«, *kr'avan* Dpl. Osim u gramatičkim morfima prešlo je *-m* u *-n* u goranskom području otkud su se doselili moslavački »Gorani« i u brojevima *s'edan*, *'osan*, prema *jōrem* »jaram«. S.

U razvoju konzonantizma GJ još je jedna pojava koja ga veže za Gorski kotar, a nije poznata kajkavskim govorima u Moslavini, ali ni slatinskom govoru. To je sudbina završnoga *-l* u sg. m. r. pridjeva radnoga. Ti oblici, na primjer, glase *pos'eku* / *pos'eko*, *vgr'izu*, prema *v'ēza*, *d'ela*, *pob'egni*, *'imi*. Iza vokala *-l* je otpalo. U S ti oblici glase *pos'ekel*, *vgr'izel*, *v'ēzal*, *pob'egēl* itd. U pridjeva i imenica finalno *-l*, kojemu uvijek prethodi samoglasnik, sačuvano je i u GJ, npr. *d'ebel*, *v'esel*, *p'epel*, *st'ol*.

Ni u konzonantizmu GJ, kao ni u S, nema drugih pojava koje ne bi bile poznate kajkavskim govorima u Moslavini.

U sustavu je samo jedan par palatalnih afrikata, koje se realiziraju kao srednji *č* i *ž*, npr. *čovek*, *čavel*, *č'ēr*, *sv'ed'ožba*.

Pred pauzom na kraju riječi dolaze samo bezvučni šumnici, npr. *nōš*, *mr'as*, *ml'āt*, prema *nōža*, *mr'aza*, *ml'āda*.

Starije je *l* depalatalizirano, npr. *k'onopla*, *kluč*, *l'ūdi*, a skup **l'ij* dao je novi *l* u GJ, npr. *z'elje*, a *lj* u S, npr. *zeilje*.

Za *ń* u GJ ima primjera s njegovim čuvanjem i s depalatalizacijom, npr. *pōń*, *kopańa*, (*ž*)*n'īn*. U S je depalatalizirano ili je anticipiran palatalni sastavnik, npr. *v'išna*, *sv'inčeta*, *k'ojna*, *pōjn*.

Spirant *x* u sustavu je GJ, npr. *or'ēxi*, *vuxo*, a nema ga u S — *v'ūvo*, *j'oer*. U GJ potvrđene su i neke osobitosti s *x*, npr. *kr'uf*, *n'oft*, *ž'ufki*, *f'izu*; u S *r'ēn*, *r'ušt*.

Potvrde za *šč* i *žž* u oba govora: *strn'išče*, *šč'ap*; *m'ožžani*.

Skup **t'ij* dao je *tj*: *l'istje*, *sm'etje*.

Potvrđene su pojedinosti: *šen'ica*; *sl'ive*, *gl'ive*, *č'et'rte*.

Posebno izdvajam dugi ploziv u S, što je sporadično zabilježeno i drugdje u Moslavini, npr. *s'ēte* imp. 'sjetite'.

Oblici

Morfologija uglavnom odgovara stanju u moslavačkim kajkavskim govorima, s nekim posebnostima i s manjim razlikama između dvaju govora.

Potvrđene su prozodijske oznake nekih oblika karakterističnih za kajkavštinu, npr. duljina u mn. prema kračini u jd. nekih imenica sr. r., tako *s'ēla*, *s'tēkla* Gjd. prema *seila*, *steikla* NAMn. u S.

Ajd. imenica m. r. za neživo kao direktan objekt jednak je Njd., npr. *nōš*, *s'tolac*.

U mn. fakultativno se pojavljuju sinkretički oblici za DLI, češće za m. i s. r. (morf je *-ima*) nego za ž. r., gdje su nastavci *-an*, *-a*, *-ami*, npr. D *kr'avan*, L *kr'ava*, I *kr'avami*.

U DLjd. ž. r. nastavak je *-i*, npr. *kr'avi*, *m'eši*.

U Ajd. nastavak je *-u*, npr. *kr'avu*. U Ijd. također je običan taj nastavak uz rjeđu dubletu *-un*, a u nekih imenica I je obilježen i prozodijski, duljinom osnove, prema kračini u A, npr. *kr'ovu*, *lopātu(n)*, prema A *kr'avu*, *lop'atu*. Susreće se i kompromisna replika *kr'ovum*. Ti se govori izdvajaju u Moslavini generalizacijom *-u(n)* u imenica m. i s. roda npr. (z) *br'atu*. U imenica m. i s. r. taj je nastavak (kao što se vidjelo iz primjera) poopćen, imaju ga i palatalne osnove (koje drugdje u kajkavštini obično imaju nastavak s *ɛ*). U Gorskom kotaru, npr. u brodskokupskom tipu, također je nastavak *-un*, tako *brätun*, ali nema potvrda za lik bez završnoga suglasnika (Finka 1974: 38).

Fonološkim razvojem došlo je do sinkretizma DL i Njd. u imenica s. r., npr. *mleko* / *mleku*, ali zbog restitucije *o* u nenaglašenom položaju obično se razlikuju DL s *-u* od N s *-o*.

U dva petrificirana izraza u GJ sačuvan je za Ljd. nastavak *-i*, čest u goranskim govorima, i to u izrazima *f s'ēli*, *na tr'opi* »na komu«.

U Gmn. imenice m. r. imaju u osnovi tipičan kajkavski nastavak *-of*. (Samoglasnik ima realizaciju prema sustavu i izgovoru pojedinih govornika, tj. *o* / *u*.) Nastavak *-of* generaliziran je, tj. dolazi i na palatalne osnove (gdje drugdje te osnove imaju obično nastavak *-ef*), npr. *br'atof* / *bratuf*, *s'tolcof* / *s'tolcuf*, *p'iličof*. Uz taj nastavak susreće se i rjeđi nastavak *-i*, npr. *s'toli*, *l'ōnci*, *v'oli*, koji se pojavljuje više u imenica s. i ž. r., ali u njih je opet češći tipičan nastavak *-o*. Nastavak *-i* također je karakteristika goranskoga porijekla. Oblici s nultim nastavkom imaju u određenih imenica ž. r. i tipičnu kajkavsku prozodijsku oznaku, tj. duljinu osnovnoga samoglasnika prema njegovoj kračini u jd. (U imenica s. r. duljina u mn. prema kračini u jd. oznaka je cijele množinske paradigme.) Primjeri: *kr'ōf* / *kr'avi* — *kr'ava*, *ž'ēn* / *ž'eni* — *ž'ena*, *j'ōbuk* / *j'abuki* — *j'abuka*, ali samo *s'estri*; *s'ēl* / *s'ēli* — *s'ēla* NAMn., *s'ēla* Gjd.

U konstrukciji s brojevima 2, 3, 4 dolazi poseban oblik imenica, koji je jednak Gj. (Za ž. r. to je oblik NAMn., koji je isti kao Gjd.) Primjeri: (*dvō* / *trī* / *č'et'iri*) *n'ofta*, *d'ēčka*; *l'ēta*, *s'ēla*; (*dvē* / ...) *j'abuke*, *s'ēstre*.

U glagola infinitiv je bez *-i* u nastavku, npr. *pītat, k'opat, p'ēč*. Supin nije potvrđen.

U 3. l. mn. prezenta generaliziran je nastavak *-ju*, npr. *s'ušiju, l'etiju*. U 4. razr. 1. vrste generalizirana je prezentska osnova na *č* u 3. l. mn. prezenta i u imperativu, npr. *p'ēčiju, p'ēči*.

Glagol *biti* ima u 3. l. jd. prezenta oblike: jasno *j'ēs — n'ēs* niječno.

Od ostalih osobina ponavljam da su, kao obično u kajkavštini i čakavštini, spojeni stariji prijedlozi sa značenjem »s« i »iz«, s varijantama *z / zi*, kojima je distribucija određena morfonološki — druga dolazi samo ispred spiranta, a prva u svim ostalim slučajevima (*primjeri sprijeda*).

* * *

Može se zaključiti kako se u južnomoslavačkim selima — Gornjoj Jelenskoj, više, i Moslavačkoj Slatini, manje — u drukčijem jezičnom okruženju dugo čuvaju neke osobine donesene iz staroga zavičaja, Gorskoga kotara. Neke su od njih veoma specifične i različite (npr. *-n* umjesto *-m*). Te se značajke čuvaju, iako između doseljenika, odnosno njihovih potomaka, i ostalog stanovništva nije bilo drugih izvanjezičnih barijera, ni fizičkih, geografskih — živjeli su čak u istom selu, ni konfesionalne, ni nacionalne razlike. Zbog toga je primjer tih potomaka Gorana u Moslavini veoma zanimljiv, ne samo u hrvatskoj i slavističkoj dijalektologiji već i u širim općelingvističkim i dijalektološkim okvirima. Potrebno je detaljnije istražiti taj međukajkavski dijalektni kontakt i monografski ga obraditi.

Literatura (izbor)

- Barac-Grum, Vida — 1993: Čakavsko-kajkavski kontakt u Gorskom kotaru. Rijeka.
- Brozović, Dalibor — 1988: Kajkavsko narječje. Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski. Zagreb.
- Finka, Božidar — 1974: Gorskokotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku. Kajkavski zbornik — Dani kajkavske riječi. Zlatar. 29–43.
- Ivić, Pavle — 1961: Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske. Godišnjak Filozofskoga fakulteta u Novom Sadu. VI: 191–212.
- Ivšić, Stjepan — 1936: Jezik Hrvata kajkavaca. Ljetopis JAZU, 48: 47–88.
- Lisac, Josip — 1986: Delnički govor i govor Gornji Turni u svjetlosti goranskih kajkavskih govora (rukopis). Zadar.
- 1988: Iz goranskoga vokalizma. Zbornik za filologiju i lingvistiku Matice srpske (Novi Sad), 31/2: 137–175.
- Lončarić, Mijo — 1982: Sjevernomoslavački kajkavski govori (s kartom sjeveroistočnih kajkavskih govora). Rasprave Zavoda za jezik, 6–7: 55–120.
- 1996: Kajkavsko narječje. Zagreb.
- Moguš, Milan — 1967: Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji. Zbornik za filologiju i lingvistiku Matice srpske (Novi Sad), 10: 125–132.
- 1977: Čakavsko narječje. Fonologija. Zagreb.
- Strohal, Rudolf — 1903: Osobine današnjega delničkog narječja. Rad JAZU, 153: 115–208.
- 1905: Osobine današnjeg lokvarskog narječja. Rad JAZU, 162: 28–109.
- A. Škaljić — 1979: Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku (4. izd.). Sarajevo.

Gorski Kotar–Mundart in Moslavina
(*Gornja Jelenska, Moslavačka Slatina*)

In zwei Dörfern in Moslavina (Gornja Jelenska, Moslavačka Slatina) werden Besonderheiten der Mundarten von Gorski Kotar bewahrt, die Einsiedler aus Gorski Kotar am Anfang des 18. Jahrhunderts mitgebracht hatten. Heute gibt es diese Mundartenzüge mehr in G. Jelenska als in M. Slatina.

Als Beispiele solcher Züge kann man die folgenden nennen: den Übergang eines auslautenden *-m* zum *-n* in Endungsmorphen und das Vorhanden eines besonderen Vokalphonems — im Wert von šva (ə) — anstelle des alten kroatischen Halbvokals im Wurzelmorph.

In Übersicht werden die phonologischen und morphologischen Haupteigenschaften der beiden Dorfmandarten beschrieben.